

УДК 378:147

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/40-1-45>

Василь ГУМЕНЮК,

orcid.org/0000-0003-2736-3875

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини

Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

(Львів, Україна) basilleo03@gmail.com

ПОНЯТІЙНЕ ПОЛЕ КОНЦЕПЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ МЕДИЦИНИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У відповідь на широке поширення гуманістичних тенденцій у соціумі й особистісно-орієнтованого підходу в медичній практиці виникають високі вимоги до особистісних і комунікативних якостей медиків. Це актуалізує питання, що стосуються психолого-педагогічної підготовки медичних кадрів, зокрема майбутніх магістрів медицини. Понятійне поле концепції підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності в медичних закладах вищої освіти відображає сукупність пізнавальних (раціональне розуміння потенціалу розвивального середовища медичних закладів вищої освіти і внутрішніх можливостей студента), соціальних (взаємодія «студенти – викладачі») й організаційних (організаційно-педагогічні умови) явищ, властивих досліджуваному процесу. Концепцію та її понятійне поле розкрито в напрямі від загальних методологічних і теоретичних основ до конкретних технологій, методик і прийомів її реалізації в освітньому процесі медичних закладів вищої освіти. Структура авторської концепції як система наукових знань охоплює загальні положення, теоретико-методологічні засади, понятійне поле, змістово-сенсову характеристику, педагогічні умови, верифікацію. Концепцію підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності в медичних закладах вищої освіти розглянуто як сукупність ключових ідей і понять, закономірностей і принципів, структурно-функціональної моделі, педагогічних умов реалізації процесу, методичного та інструментально-технологічного забезпечення, що визначає шляхи та способи досягнення індикаторів готовності до педагогічної діяльності майбутніх магістрів медицини у медичних закладах вищої освіти. Змістове наповнення понятійного поля авторської концепції базується на сукупності провідних ідей щодо пріоритетної ролі педагогічного супроводу в підготовці майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності; інтеграції потенціалів суб'єктів і середовища медичних закладів вищої освіти; проектуванні позитивних стратегій підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності; варіативності технологій і засобів підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності.

Ключові слова: *концепція, майбутні магістри медицини, понятійне поле концепції, медичні заклади вищої освіти.*

Vasyl HUMENIUK,

orcid.org/0000-0003-2736-3875

PhD (Pedagogical Sciences),

Associate Professor at the Department of Catastrophe Medicine and Military Medicine

Danylo Halytsky Lviv National Medical University

(Lviv, Ukraine), basilleo03@gmail.com

CONCEPTUAL FIELD OF THE CONCEPT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MASTERS OF MEDICINE FOR PEDAGOGICAL ACTIVITY IN MEDICAL INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

In response to the widespread humanistic tendencies in society and the personality-oriented approach in medical practice, there are high demands on the personal and communicative qualities of physicians. This raises issues related to the psychological and pedagogical training of medical personnel, in particular future masters of medicine. The conceptual field of the concept of training of future masters of medicine for pedagogical activity in medical institutions of higher education reflects the set of cognitive (rational understanding of the potential of the developmental environment of medical institutions of higher education and internal capabilities of the student), social (interaction “students – teachers”) and organizational (organizational and pedagogical conditions) phenomena inherent in the research process. The concept and its conceptual field are revealed in the direction from the general methodological and theoretical bases to concrete technologies, methods and forms of its realization in educational process of medical institutions of higher education. The structure of the author's concept as a system of scientific knowledge covers general provisions, theoretical and methodological principles, conceptual field, semantic characteristics, pedagogical conditions, verification. The concept

of preparation of future masters of medicine for pedagogical activity in medical institutions of higher education is considered as a set of key ideas and concepts, laws and principles, structural-functional model, pedagogical conditions of process implementation, methodical and instrumental-technological support, which determines ways and means of achieving indicators of readiness to the pedagogical activity of future masters of medicine in medical institutions of higher education. The content filling of the conceptual field of the author's concept is based on a set of leading ideas on: the priority role of pedagogical support in the training of future masters of medicine for teaching; integration of potentials of subjects and environment of medical institutions of higher education; designing positive strategies for training future masters of medicine for teaching activity; variability of technologies and means of preparation of future masters of medicine for pedagogical activity.

Key words: *concept, future masters of medicine, conceptual field of concept, medical institutions of higher educational.*

Постановка проблеми. Проблема підвищення ефективності та якості медичної освіти нині залишається незмінно актуальною. Зміни, що відбуваються в країні, у суспільстві висувають нові вимоги до сучасних магістрів медицини, які повинні володіти загальнокультурними, загальнопрофесійними й професійними компетентностями (Галузевий стандарт вищої освіти, 2019). Змістовний аналіз компетентностей дає змогу виявити їх сполучність (зв'язність) із проблематикою формування особистісної та комунікативної компетентності. Зокрема, випускники медичних закладів вищої освіти (далі – МЗВО) повинні бути готовими до роботи в колективі, толерантного сприйняття соціальних, етнічних, конфесійних і культурних відмінностей; саморозвитку, самореалізації, самоосвіти, використання творчого потенціалу (Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії розвитку медичної освіти в Україні на 2019–2021 роки, 2019).

У професійній діяльності майбутнім магістрам медицини необхідно реалізувати етичні та деонтологічні принципи, бути готовими до навчання дітей і їхніх батьків (законних представників) основних гігієнічних заходів оздоровчого характеру, навичок самоконтролю основних фізіологічних показників, що сприяє збереженню та зміцненню здоров'я, профілактиці захворювань (Волосовець, Дорошенко, 2018); до збору й аналізу скарг пацієнта, даних його анамнезу, результатів огляду, лабораторних, інструментальних, патолого-анатомічних та інших досліджень з метою розпізнавання стану або встановлення факту наявності або відсутності захворювання (Стечак, 2017: 48).

Аналіз досліджень. У сучасних дослідженнях науковцями розглянуто проблеми підготовки медиків (Барзилович, 2020; Магрламова, 2018); психологічної підготовки майбутніх фахівців медичного профілю (Макаренко, 2017; Волоосовець, Дорошенко, 2017; Коломієць, 2013); етико-деонтологічні проблеми підготовки сучасного медичного працівника (Нікогосян, Асєєва, 2017); комплексне розв'язання проблем під-

готовки медичних працівників (Brock, Brown, Rennie, Rouse, 2012); психолого-педагогічну проблематику розвитку особистості майбутнього медика (Гуменюк, Гуменюк, Цюра, 2017; Пайкуш, 2015; Freda, 2012); деякі питання педагогічної підготовки медиків щодо навчання пацієнтів (Abdelmarouf, 2017; Kumar, Howard, Butwig, Mariano, 2017; Hult, Thorne, 2009). Однак нині постає нагальна потреба розширеного, комплексного погляду на підготовку майбутніх магістрів медицини, інтегрування в підготовці медика різних теоретичних і практико зорієнтованих компонентів педагогічної підготовки медиків.

Однак, як показує аналіз навчальних планів, в основному психолого-педагогічний контекст підготовки студентів у МЗВО охоплює лише загальні розділи медичної (клінічної) психології. Теоретичні аспекти консультування сім'ї пацієнтів, а також прикладні питання у вигляді курсів і тренінгів, спрямованих на формування практико зорієнтованих компетентностей, як правило, в освітній програмі вищої освіти не висвітлені. Це спричинює недостатню підготовку випускників МЗВО у сфері психології й педагогіки. Водночас стихійне набуття молодими фахівцями необхідних психолого-педагогічних знань безпосередньо в практичній діяльності негативно позначається на якості співпраці з пацієнтами й загалом на ефективності надання медичної допомоги, збільшує тимчасові та емоційні витрати майбутніх магістрів медицини, а також викликає ризик професійного вигорання.

Метою статті є розгляд понятійного поля концепції професійної підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності в медичних закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Нове замовлення соціуму до системи вищої медичної освіти висуває вимоги щодо підготовки медиків, здатних організувати викладацьку діяльність, яка б забезпечила досягнення кожним студентом освітніх результатів (тобто компетенцій) заданого соціумом рівня якості. Одним із підходів до вирішення цього завдання є так звана «пси-

хологізація» (Мачинська, 2013: 133) професійно-педагогічної діяльності викладачів, яка активно обговорюється в психолого-педагогічному співтоваристві. Її суть полягає в тому, що організація магістрами медицини майбутньої педагогічної діяльності й навчальної діяльності їхніх студентів повинна здійснюватися згідно із закономірностями психологічних процесів засвоєння соціального досвіду, присвоєння об'єктів навколишнього світу, формування розумової, психічної діяльності на основі інтеріоризації та зовнішньої практичної діяльності крізь екстеріоризацію психічного образу тощо (Коломієць, 2013: 73). Ці ідеї розвинуто в теоретичних положеннях компетентісно-діяльнісного підходу, який є методологічною основою розробленої концепції підготовки магістрів медицини до педагогічної діяльності. Розроблена концепція опирається на ідеї цілісності, суб'єктності і стимулювання особистості на усвідомлену творчу педагогічну діяльність шляхом реалізації інноваційних педагогічних технологій; метою педагогічної концепції є формування готовності до педагогічної діяльності на основі обґрунтованих закономірностей, методологічних підходів і принципів.

Понятійне поле концепції підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності в МЗВО розробляється в логіці певного осмислення:

- підготовка майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності МЗВО забезпечує затребуваний сучасною медициною рівень готовності до збереження здоров'я, превенції захворювань як одного з основних трендів розвитку сучасної медицини, визначаючи на студентоцентристський характер взаємодії викладачів і студентів в освітньому середовищі МЗВО, зумовлює цілеспрямованість, безперервність, перспективну соціальну затребуваність, морально-етичні доміанти процесу підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності;

- підготовка майбутніх магістрів медицини в МЗВО до педагогічної діяльності є динамічним і результативним процесом накопичення, інтеграції та якісного перетворення потенціалів освітнього середовища й особистості студентів у взаємодії «студенти – викладачі» як основи доповнення та розвитку методології превенції, зміщення мультидисциплінарної підготовки майбутніх магістрів медицини на здоров'я населення, захист від загроз зовнішнього середовища, створення умов для здорового способу життя як пріоритетів у системі охорони здоров'я;

- в освітньому процесі МЗВО реалізується розробка стратегій підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності, конструювання та самопроектування перспектив фахівця, затребуваного у сфері сучасної охорони здоров'я, створюється імпульс до досягнення індикаторів готовності до педагогічної діяльності.

Змістове наповнення понятійного поля авторської концепції базується на сукупності провідних ідей щодо:

- пріоритетної ролі педагогічного супроводу в підготовці майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності;

- інтеграції потенціалів суб'єктів і середовища МЗВО;

- проектування позитивних стратегій підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності;

- варіативності технологій і засобів підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності.

Розробка понятійного поля авторської концепції заснована на сукупності *методологічних підходів* (системного, інтегративного, компетентісного, синергетичного, аксіологічного, діяльнісного, суб'єкт-суб'єктного), *понятійного апарату* (взаємопов'язаних понять «підготовка майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності», особистісний потенціал студента, потенціал МЗВО), *закономірностей* (зумовленості, актуалізації, безперервності, перетворення, результативності) і *принципів* (професійної, соціальної та особистої затребуваності; інтеракції і здоров'язбереження; технологічності й варіативності; студентоцентристської і професійної спрямованості; професійно-особистісної успішності).

Загалом авторська концепція підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності має такі ознаки:

1) визначає зміст студентоцентристської взаємодії студентів і викладачів в освітньому середовищі медичних ЗВО, що передбачає мотивування підготовки до педагогічної діяльності, професійно-моральне інформування студента, проектування, вибір, реалізацію та оцінку стратегій їхньої підготовки до педагогічної діяльності;

2) зумовлення взаємозв'язком та інтеграцією педагогічного потенціалу медичного ЗВО й особистісного потенціалу майбутніх магістрів медицини, визначає пріоритети морально-етичних контекстів медичного етосу й прогностичних орієнтирів в освітньому процесі, забезпечує цілеспрямованість, безперервність, перспективну соціальну

затребуваність, морально-етичні доміанти підготовки до педагогічної діяльності в системі охорони здоров'я, а також вимоги професійних та освітніх стандартів, відображені в індикаторах досягнення готовності до педагогічної діяльності, реалізується варіативними сучасними педагогічними засобами й технологіями в науково-освітніх медичних кластерах за сприяння організацій-партнерів.

Висновки. Таким чином, авторська концепція підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності, будучи певною формою наукового знання:

- відображає ключову роль взаємодії викладача і студентів у досягненні готовності до педагогічної діяльності в системі охорони здоров'я на основі розширення набору знань і навичок та освоєння технологій системної оцінки стану здоров'я людини, з іншого боку – на основі глибокого розуміння багаторівневих процесів гомеостазу;

- характеризує результативність інтеграції викладачів і студентів в освітньому процесі медичних ЗВО;

- визначає інтегральний взаємозв'язок процесів мотивації підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності й професійно-морального інформування студентів, проєктування, вибору й реалізації стратегій підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності, оцінку та самооцінку перспектив професійного зростання в педагогічній діяльності в системі охорони здоров'я;

- визначає чинники активізації підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності в МЗВО (студентоцентристська взаємодія на рівні «студенти – викладачі», її контекстний професійно зорієнтований зміст і прогностичні орієнтири медицини майбутнього; проєктування стратегій підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності; діяльність мережевого відкритого форсайт-майданчика підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності; розробка варіативного забезпечення досліджуваного процесу);

- визначає властивості підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності як спільної навчально-професійної діяльності студентів і викладачів (інтерактивність, актуальність і поповнюваність технологій здійснення педагогічної діяльності в системі охорони здоров'я; реалізація, варіативність і конкретизація професійно-моральних доміант стратегій підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності, результативність апробації стратегій на клінічних і медико-соціальних практиках, об'єктивність оцінки професійно-особистісних досягнень студента);

- виявляє функції підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності (забезпечення цілеспрямованості, безперервності, перспективної соціальної затребуваності, морально-етичних доміант підготовки майбутніх магістрів медицини до педагогічної діяльності).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барзилович А. Д. Реформування системи охорони здоров'я в Україні: стратегічні аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. Вип. 2. С. 134–140.
2. Волосовець Т. М., Дорошенко О. М. Сучасні виклики та вимоги щодо неперервного професійного розвитку лікарів-стоматологів. *Медична освіта*. 2018. Вип. 2. URL: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/8960.
3. Галузевий стандарт вищої освіти підготовки на другому (магістерському) рівні Магістра у галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 222 Медицина. URL: <http://medicine.karazin.ua/resources/073814e7ee30dc3a320c9ab84ebbb6a63.pdf>.
4. Гуменюк О., Гуменюк В., Цюра С. Особливості підготовки магістрів у вищих медичних навчальних закладах України: наскрізна підготовка. *Витоки педагогічної майстерності*. 2017. Вип. 19. С. 96–102.
5. Коломиец О. М. Организация профессиональной подготовки преподавателя высшей медицинской школы на основе образовательной технологии в контексте психологической теории деятельности и системного подхода. *Образование и наука: современное состояние и перспективы развития* : матер. Междунар. науч.-практ. конф. (г. Тамбов, 28 февраля 2013 г.). Тамбов : Изд-во ТРОО «Бизнес-наука-Общество», 2013. С. 73–75.
6. Магрямова К. Г. Теоретичні і практичні засади професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Великої Британії : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2018. 40 с.
7. Макаренко В. І. Формування фахових компетентностей майбутніх лікарів у процесі природничо-наукової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кропивницький, 2017. 20 с.
8. Мачинська Н. І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 416 с.
9. Нікогосян Л. В., Асєєва Ю. О. Аксіологічний підхід у системі професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі. *Наука і освіта*. 2017. Вип. 4. С. 33–38.
10. Пайкуш М. А. Концептуальні засади інтеграції природничонаукової та професійно-практичної підготовки майбутніх лікарів. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2015. Вип. 48–49. С. 15–20.
11. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії розвитку медичної освіти в Україні на 2019–2021 роки : Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 674-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2019-%D1%80#Text>.
12. Стечак Г. М. Педагогічна підготовка майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Львів, 2017. 282 с.

13. Abdelmarouf H. Mohieldein Outcome-based approach to medical education towards academic programmes accreditation: A review article. *Journal of Pakistan medical association*. 2017. March. P. 454–460.
14. Global medical education: Are we nearly there yet? / T. P. Brock, A. N. Brown, T. Rennie, M. J. Rouse. *International pharmacy journal*. 2012. Vol. 28. № 1. P. 4–10.
15. Freda M. C. Perinatal Patient Education: a practical guide with education handouts for patients. Philadelphia : Lippincott Williams and Wilkins, 2012. 448 p.
16. Hult H., Thorne K. Pedagogical Processes in healthcare: an explanatory study of Pedagogic Work with patients and next of Kin. *Original research paper*. 2009. Vol. 22. P. 199.
17. Availability and readability of online patient-education materials regarding regional anesthesia techniques for perioperative pain management / G. Kumar, S. K. Howard, A. J. Butwig, E. R. Mariano. *Pain Medicine*. 2017. Vol. 18. № 10. P. 2027–2032.

REFERENCES

1. Barzylowych A. D. Reformuvannya systemy okhorony zdorov'ya v Ukraini: stratehichni aspekty [Reforming the health care system in Ukraine: strategic aspects]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid* [Investments: practice and experience]. 2020. Vol. 2. P. 134–140 [in Ukrainian].
2. Volosovets' T. M., Doroshenko O. M. Suchasni vyklyky ta vymohy shchodo neperervnoho profesiynoho rozvytku likariv-stomatolohiv [Modern challenges and requirements for continuous professional development of dentists]. *Medychna osvita* [Medical education]. 2018. Vol. 2. URL: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/8960 [in Ukrainian].
3. Haluzevyi standart vyshchoyi osvity pidhotovky na druhomu (mahisters'komu) rivni Mahistra u haluzi znan' 22 Okhorona zdorov'ya za spetsial'nisty 222 Medytsyna [Branch standard of higher education training at the second (master's) level of Master's degree in the branch of knowledge 22 Health care in the specialty 222 Medicine]. URL: <http://medicine.karazin.ua/resources/073814e7ee30dc3a320c9ab84ebb6a63.pdf> [in Ukrainian].
4. Humeniuk O., Humeniuk V., Tsyura S. Osoblyvosti pidhotovky mahistriv u vyshchych medychnykh navchal'nykh zakladakh Ukrainy: naskrizna pidhotovka [Peculiarities of master's training in higher medical educational establishments of Ukraine: end-to-end training]. *Vytoky pedahohichnoyi maysternosti* [The origins of pedagogical skills]. 2017. Vol. 19. P. 96–102 [in Ukrainian].
5. Kolomiyets O. M. Organizatsiya professional'noy podgotovki prepodavatelya vysshey meditsynskoy shkoly na osnove obrazovatel'noy tekhnologii v kontekste psikhologicheskoy teorii deyatel'nosti i sistemnogo pokhoda [Organization of professional training of a teacher of a higher medical school based on educational technology in the context of the psychological theory of activity and a systemic approach]. *Obrazovaniye i nauka: sovremennoye sostoyaniye i perspektivy razvitiya* [Education and Science: Current State and Development Prospects]: materials of the International scientific-practical conf. (Tambov, February 28, 2013). Tambov: Publishing house TROO «Business Science-Society», 2013. P. 73–75 [in Russian].
6. Mahrlamova K. H. Teoretychni i praktychni zasady profesiynoyi pidhotovky maybutnikh likariv u vyshchych medychnykh navchal'nykh zakladakh Velykoyi Brytaniyi [Theoretical and practical principles of professional training of future doctors in higher medical educational institutions of Great Britain]: author's ref. dis. ... Dr. Ped. Science: 13.00.04 / Pavlo Tychyna Uman. state ped. Univ. Uman, 2018. 40 p. [in Ukrainian].
7. Makarenko V. I. Formuvannya fakhovykh kompetentnostey maybutnikh likariv u protsesi pryrodnycho-naukovoyi pidhotovky [Formation of professional competencies of future doctors in the process of natural science training]: author's ref. dis. ... cand. ped. Science: 13.00.04. Kropyvnytskyi, 2017. 20 c. [in Ukrainian].
8. Machyn'ska N. I. Pedahohichna osvita mahistrantiv vyshchych navchal'nykh zakladiv nepedahohichnoho profilu [Pedagogical education of undergraduates of higher educational institutions of non-pedagogical profile]: monograph. Lviv: LSUUA, 2013. 416 p. [in Ukrainian].
9. Nikohosyan L. V., Asyeyeva YU. O. Aksiologichnyy pidkhid u systemi profesiyno-pedahohichnoyi pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv medychnoyi haluzi [Axiological approach in the system of professional and pedagogical training of future specialists in the medical field]. *Nauka i osvita* [Science and education]. 2017. Vol. 4. P. 33–38 [in Ukrainian].
10. Paykush M. A. Kontseptual'ni zasady intehratsiyi pryrodnychonaukovoyi ta profesiyno-praktychnoyi pidhotovky maybutnikh likariv [Conceptual principles of integration of natural science and professional-practical training of future doctors]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoyi osvity* [Problems of engineering and pedagogical education]. 2015. Vol. 48-49. P. 15–20 [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennya planu zakhodiv z realizatsiyi Stratehiyi rozvytku medychnoyi osvity v Ukraini na 2019-2021 roky [On approval of the action plan for the implementation of the Strategy for the development of medical education in Ukraine for 2019-2021]: order of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 674-r of August 21, 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2019-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
12. Stechak H. M. Pedahohichna pidhotovka maybutnikh simeynykh likariv u medychnomu universyteti [Pedagogical training of future family doctors at the medical university]: dis. ... cand. ped. Science: 13.00.04. Львів, 2017. 282 p. [in Ukrainian].
13. Abdelmarouf H. Mohieldein Outcome-based approach to medical education towards academic programmes accreditation: A review article. *Journal of Pakistan medical association*. 2017. March. P. 454–460 [in English].
14. Brock T. P., Brown A. N., Rennie T., Rouse M. J. Global medical education: Are we nearly there yet? *International pharmacy journal*. 2012. Vol. 28. No1. P. 4–10 [in English].
15. Freda M. C. Perinatal Patient Education: a practical guide with education handouts for patients. Philadelphia: Lippincott Williams and Wilkins, 2012. 448 p. [in English].
16. Hult H., Thorne K. Pedagogical Processes in healthcare: an explanatory study of Pedagogic Work with patients and next of Kin. *Original research paper*. 2009. Vol. 22. P. 199 [in English].
17. Kumar G., Howard S. K., Butwig A. J., Mariano E. R. Availability and readability of online patient-education materials regarding regional anesthesia techniques for perioperative pain management. *Pain Medicine*. 2017. Vol. 18. № 10. P. 2027–2032 [in English].